

การให้ยาทางปาก

(Administering oral medication)

คำจำกัดความ (Definition)

การให้ยาทางปากเป็นวิธีการให้ยาผู้ป่วยโดยการรับประทานเพื่อให้ยาคู่ซึมในกระเพาะอาหารและลำไส้เล็ก

วัตถุประสงค์ (Objective)

เพื่อให้ยาโดยการรับประทานผ่านระบบทางเดินอาหารออกฤทธิ์มีผลตามระบบหรือเฉพาะที่

อุปกรณ์ (Equipment)

1. ยาพร้อมถ้วยยาเม็ด/แก้วยาน้ำ/หลอดหยดยา/ช้อนสะอาดสำหรับคนยา/กระบอกฉีดยา(Syringe)
2. น้ำสะอาด พร้อมหลอดหรือแก้ว
3. รถสำหรับแจกยาหรือถาด
4. บันทึกการให้ยาผู้ป่วย(Medication record)พยบ.076

การประเมิน (Assessment)

ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของยาสำหรับผู้ป่วย ประวัติการได้รับยา ประวัติการแพ้ยา ตรวจสอบข้อมูลผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการที่อาจมีผลต่อการบริหารยา ประเมินความสามารถในการกลืนยา หากผู้ป่วยไม่สามารถกลืนยาได้ งดน้ำงดอาหารทางปากหรือมีคลื่นไส้อาเจียนในหนึ่งชดยาไว้ก่อนและรายงานแพทย์พร้อมลงบันทึก ประเมินความรู้เรื่องยาของผู้ป่วย ทบทวนและให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ผู้ป่วยขาดความรู้ การให้ยาที่อาจมีผลต่อสัญญาณชีพให้ประเมินสัญญาณชีพก่อนและหลังให้ยา หากเป็นยาลดปวดให้ประเมินระดับความปวดก่อนและหลังให้ยา ตรวจสอบชื่อสกุลผู้ป่วย วันเดือน ปี เกิด , HN ขนาดยา ทางที่ให้และเวลาที่ให้ถูกต้องก่อนให้ยา

ข้อวินิจฉัยการพยาบาล (Nursing diagnosis)

1. สูญเสียความสามารถในการกลืน (Impaired swallowing)
2. เสี่ยงต่อการสำลัก (Risk for aspiration)
3. ขาดความรู้ (Deficient knowledge)

4. วิตกกังวล (Anxiety)

การวางแผนการพยาบาลและผลลัพธ์ (Outcome identification and planning)

1. ผู้ป่วยสามารถกลืนยาได้
2. ผู้ป่วยไม่สำลัก
3. ผู้ป่วยวิตกกังวลลดลง
4. ผู้ป่วยไม่มีผลข้างเคียงที่เกิดจากยา
5. ผู้ป่วยเข้าใจและปฏิบัติตามข้อกำหนดการให้ยา

ขั้นตอนการปฏิบัติ (Implementation)

กิจกรรม (Action)	เหตุผล (Rationale)
1. ตรวจสอบบันทึกการให้ยากับคำสั่งการรักษา ตรวจสอบประวัติการแพ้ยา	- มั่นใจว่าคัดลอกคำสั่งการรักษาถูกต้อง
2. ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของยา สำหรับผู้ป่วย การออกฤทธิ์ การพยาบาล ขนาดที่ปลอดภัย	- มั่นใจว่าให้ยาถูกต้องตามหลัก 6R
3. แจ้งให้ผู้ป่วยทราบ อธิบายวัตถุประสงค์การให้ยาและผลข้างเคียงที่เกิดจากยา	- เคารพสิทธิผู้ป่วย ลดความวิตกกังวลและความร่วมมือจากผู้ป่วย
4. ล้างมือให้สะอาดหรือใช้ Waterless 20-30 วินาที	- ป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรค
5. เตรียมรถแจกยาไปที่เตียงผู้ป่วย	- สะดวกและประหยัดเวลา
6. เปิดกุญแจแจกยา	- การถือกุญแจรถแจกยาเป็นการเพิ่มความปลอดภัยเมื่อไม่ใช้งาน
7. เตรียมยาสำหรับผู้ป่วยครั้งละ 1 ราย	- ป้องกันความคลาดเคลื่อน
8. อ่านบันทึกการให้ยาและเลือกยาจากช่องเก็บยาให้ผู้ป่วยเฉพาะราย	- เป็นการตรวจสอบฉลากยาครั้งแรก
9. อ่านฉลากยาเปรียบเทียบกับบันทึกการให้ยา ตรวจสอบวันหมดอายุ	- เป็นการตรวจสอบฉลากยาครั้งที่สอง โดยสามารถให้พยาบาลอีกหนึ่งคนช่วยตรวจสอบซ้ำหากจำเป็น
10. เตรียมยาที่ต้องการ 10.1 Unit dose packages : วางซองยาลงในถ้วยยา ห้ามเปิดซองจนกว่าจะถึงเตียงผู้ป่วย	- เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของยา ประเมินสัญญาณชีพหรือตรวจสอบผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ ก่อนให้ยาที่ต้องดูแลพิเศษ

<p>แยกยาออกฤทธิ์สงบระงับ/ยาที่ต้องดูแลพิเศษไว้ต่างหาก</p> <p>10.2 Multi dose containers : เทเม็ดยาใส่ฝาขวดตามจำนวนที่ต้องการก่อนเทลงถ้วยยา โดยไม่ให้มือสัมผัสเม็ดยา ถ้าเป็นยาจากซองใส่ยา ค่อยๆ บีบซองยาให้เม็ดยาลงในถ้วยยา</p> <p>10.3 ยาน้ำ : เขย่าขวดจนยาที่ตกตะกอนละลายเป็นเนื้อเดียวกัน หั่นฉลากไว้ด้านบนหรือฉลากอยู่ในอุ้งมือ วางถ้วยยาลงบนรถแจกยา รินยาลงในถ้วยกะขนาดยาที่ต้องการข้างถ้วยยา โดยให้ถ้วยยาอยู่ในระดับสายตา</p> <p>11. เมื่อเตรียมยาครบทุกชนิดแล้ว ตรวจสอบฉลากยากับบันทึกการให้ยาอีกครั้งก่อนให้ยาผู้ป่วยพยาบาลอีกคนที่ไม่ได้เตรียมยา ตรวจสอบความถูกต้องของยากับบันทึกการให้ยา(กรณีเตรียมไม่ถูกต้องแก้ไขให้ถูกต้องและแจ้งให้พยาบาลผู้เตรียมยาทราบ)และลงนามกำกับตรวจสอบเก็บขวดยาหรือซองยาเข้าที่ลิ้อครดแจกยาเมื่อไม่ใช้งาน</p> <p>12. นำยาทั้งหมดมาที่ข้างเตียงผู้ป่วยอย่างระมัดระวังและอยู่ในสายตาตลอดเวลา</p> <p>13. ตรวจสอบเวลาให้ยาสำหรับผู้ป่วยให้ถูกต้องอีกครั้ง</p> <p>14. ล้างมือให้สะอาดหรือใช้ Waterless 20-30 วินาที</p> <p>15. ตรวจสอบ ชื่อ-สกุล วันเดือนปีของผู้ป่วย เกิดให้ตรงกับบันทึกการให้ยา ตามขั้นตอนดังนี้</p> <p>15.1 ตรวจสอบกับป้ายชื่อมือผู้ป่วย</p> <p>15.2 ถามผู้ป่วยให้บอกชื่อสกุล</p> <p>15.3 หากผู้ป่วยไม่สามารถบอกชื่อสกุลได้ ให้</p>	<p>- ง่ายต่อการเทียบคืนลงในขวดยาป้องกันการเปลี่ยน</p> <p>- ได้ปริมาณยาที่ถูกต้อง</p> <p>- เป็นการตรวจสอบครั้งที่สามป้องกันการผิดพลาดเคลื่อนยากับบันทึกการให้ยาอีกครั้งก่อนให้ยาผู้ป่วย พยาบาลอีกคนที่ไม่ได้เตรียมยา ตรวจสอบ</p> <p>- เป็นการสังเกตอย่างใกล้ชิดป้องกันอุบัติเหตุหรือจงใจทำให้ยาหล่นหาย</p> <p>- ผู้ป่วยต้องได้รับยาตามเวลาที่กำหนด โดยอาจให้ยาก่อนหรือหลังเวลาที่กำหนดได้ไม่เกิน 30 นาที</p> <p>- ป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรค</p> <p>- ป้องกันความผิดพลาดเคลื่อน ไม่ควรใช้ป้ายหัวเตียงหรือที่ประตูห้องตรวจสอบเพราะอาจคลาดเคลื่อนได้</p>
--	---

<p>สอบถามจากญาติตรวจสอบจากป้ายชื่อมือ โดยตรวจสอบชื่อ-สกุล วันเดือน ปีเกิด ของผู้ป่วย</p> <p>16. ประเมินผู้ป่วยก่อนให้ยา ตรวจสอบอาการแพ้หรือสอบถามผู้ป่วยเกี่ยวกับอาการแพ้ แจ้งให้ผู้ป่วยทราบว่ามียาต้องรับประทาน บอกคุณประโยชน์ภาวะแทรกซ้อนและผลข้างเคียงของยาที่อาจเกิดขึ้น</p> <p>17. ช่วยให้ผู้ป่วยลุกนั่งบนเตียง ถ้าลุกนั่งไม่ได้ ให้จัดให้นอนศีรษะสูง</p> <p>18. จัดหาน้ำให้ผู้ป่วยรับประทานยา</p> <p>19. ให้ผู้ป่วยรับประทานยาต่อจนหมดไม่ทิ้งยาไว้ข้างเตียง</p> <p>20. ดูแลช่วยเหลือให้ผู้ป่วยอยู่ในท่าที่สุขสบาย และปลอดภัยล้างมือให้สะอาดหรือใช้ Waterless 20-30 วินาที</p> <p>21. ประเมินการตอบสนองต่อยาของผู้ป่วยในเวลาที่ถูกต้องเหมาะสม</p> <p>22. บันทึกการให้ยา วันที่และเวลาที่ให้ยาทันที หลังให้ยาผู้ป่วย</p>	<p>- ประเมินความพร้อมก่อนการให้ยาและให้ผู้ป่วยมีส่วนร่วมในการสังเกตภาวะแทรกซ้อน,ผลข้างเคียงของยา</p> <p>- จัดทำให้เหมาะสมช่วยให้ผู้ป่วยกลืนยาได้สะดวกขึ้น รับประทานง่าย ไม่สำคัญขณะกลืน</p> <p>- ช่วยในการกลืนอาหารให้ง่ายขึ้น</p> <p>- ผู้ป่วยได้รับยาครบตามจำนวนที่จัดให้</p> <p>- ผู้ป่วยสุขสบาย ปลอดภัย และป้องกันการแพร่กระจายเชื้อ</p> <p>- ประเมินผลการให้ยาและอาการข้างเคียงจากการให้ยา</p> <p>- เป็นหลักฐานทางการพยาบาล</p>
--	--

การบันทึก (Documentation)

บันทึกการให้ยา วันที่และเวลาที่ให้ยาทันทีหลังให้ยาผู้ป่วยเพื่อป้องกันการให้ยาซ้ำ บันทึกเหตุผลของการให้ยา prn บันทึกยาที่ผู้ป่วยปฏิเสธหรือยาที่งดเว้นพร้อมเหตุผลและรายงานแพทย์ เพื่อให้รับทราบอาการผู้ป่วย บันทึกการให้ยากลุ่มที่ออกฤทธิ์สงบระงับ(Narcotic) ในแบบบันทึกเฉพาะ(ถ้ามี) บันทึกสารน้ำเข้าออก

ข้อควรระวัง (Special consideration)

1. การเตรียมน้ำบางชนิดต้องเขย่าขวดจนยาที่เป็นตะกอนละลายเป็นเนื้อเดียวกัน
2. ยาที่ดูดซึมทาง Sublingual ให้ผู้ป่วยอมยาไว้ใต้ลิ้นจนยาออกฤทธิ์หมด ห้ามกลืนยา

3. เลือกตัวทำละลายให้ถูกต้องสำหรับยาที่ให้ทางปากบางชนิดที่อยู่ในรูปยาผง โดยอ่านจากฉลากยา หากไม่มั่นใจให้ปรึกษาเภสัชกรหรืออ่านเอกสารอ้างอิงทางยา กรณีมีตัวทำละลายที่ใช้ได้มากกว่าหนึ่งชนิดให้ผู้ป่วยร่วมตัดสินใจว่าต้องการชนิดไหน
4. ประเมินการตอบสนองต่อยาของผู้ป่วยและอาการข้างเคียงจากยา หากมีอาการข้างเคียงจากยาให้รายงานแพทย์เพื่อพิจารณางดเว้นยา
5. เมื่อผู้ป่วยมีข้อสงสัยเกี่ยวกับขนาดยาที่แตกต่างไปจากเดิมให้ตรวจสอบซ้ำกับคำสั่งการรักษาและ/หรือปรึกษาแพทย์ก่อนให้ยาเสมอ
6. เมื่อผู้ป่วยมีอาการสับสนหรือไม่สามารถกลืนได้ให้ปรึกษาแพทย์เพื่อตรวจสอบทางที่ให้ยาหรือเปลี่ยนรูปแบบของยา โดยอาจให้เป็นยาน้ำ
7. ผู้ป่วยที่สายตาไม่ดีต้องการฉลากยาที่อักษรตัวใหญ่ แวนชวยอาจช่วยได้
8. เขียนข้อมูลเกี่ยวกับยาโดยใช้ภาษาที่อ่านง่ายและเหมาะสมหากผู้ป่วยต้องการ โดยเขียนเป็นข้อๆ เพื่อให้เข้าใจง่าย ถ้าผู้ป่วยไม่สามารถอ่านได้ให้ญาติอ่านแทน
9. หากผู้ป่วยกลืนลำบากอาจต้องบดยาให้ผู้ป่วย แต่มียาบางชนิดไม่สามารถบดได้ เช่น ยาที่ออกฤทธิ์นาน ออกฤทธิ์ช้า จำเป็นต้องปรึกษาเภสัชกรหรืออ่านเอกสารอ้างอิงทางยา หากยาสามารถบดได้ให้ใช้โกร่งบดยาให้เป็นผงที่ละเอียด ละลายยาที่เป็นผงกับน้ำหรือตัวทำละลายที่กำหนดในถ้วยยา แยกยาแต่ละชนิดออกจากกัน วางฉลากยาไว้ตรงกับถ้วยยาเพื่อเปรียบเทียบข้อมูล ผสมยากับอาหารอ่อนปริมาณไม่มาก เพื่อให้ง่ายต่อการกลืน
10. การให้ยาในทารกและเด็ก เช่น การใช้กระบอกสูบลูบให้ยาทางปากและขณะดูดนม ต้องให้เภสัชกรคำนวณขนาดยาให้ถูกต้อง
11. หลังให้ยาในเด็กควรดูแลให้เด็กดูหนังการ์ตูน เล่นในห้องของเล่นหรือให้อาหารพิเศษถ้าไม่มีเภสัชกรคำนวณขนาดยาให้ถูกต้อง
12. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้สูงอายุ เช่น ระบบทางเดินอาหารทำงานลดลง มวลกล้ามเนื้อลดลง ปริมาณการไหลเวียนโลหิตลดลง มีผลต่อการตอบสนองต่อยารวมถึงการดูดซึมยาและเพิ่มความเสี่ยงต่ออาการข้างเคียงจากยา การได้รับยาหลายชนิดของผู้สูงอายุอาจทำให้เกิดปฏิกิริยาต่อกันของยาซึ่งเป็นปัญหาที่อันตราย
13. แนะนำให้ผู้ป่วยตรวจสอบวันหมดอายุของยาเมื่อรับประทานยาที่บ้าน

14. แนะนำผู้ป่วยให้เก็บยาไว้ในที่ปลอดภัย พ้นมือเด็กและห่างไกลสัตว์เลี้ยงแนะนำญาติเกี่ยวกับการซื้อยามาให้ทารกและเด็กรับประทาน อาจทำให้ได้รับยาเกินขนาดเนื่องจากตัวยาอาจมีความแรงแตกต่างกัน
15. เมื่อผู้ป่วยมีอาการฉุกเฉินต้องมาโรงพยาบาลแนะนำให้ญาตินำยาที่ผู้ป่วยรับประทานหรือรายการยาทั้งหมดมาด้วย
16. แนะนำให้ใช้อุปกรณ์สำหรับดวงหน้าที่เหมาะสมได้มาตรฐาน เช่น แกว์ยา ช้อนยา

เอกสารอ้างอิง (Reference)

การประเมินผล (Evaluation) การให้ยาทางปาก

เกณฑ์การประเมิน	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 3	
	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ใช่	ไม่ใช่
เชิงโครงสร้าง 1. ผู้ปฏิบัติ คือ พยาบาล 2. เตรียมเครื่องมือ เครื่องใช้ให้ครบ						
เชิงกระบวนการ 1. ล้างมือให้สะอาดก่อนและหลังให้ยา 2. มีการตรวจสอบชื่อยา ชนิด ขนาดยา วันหมดอายุ 3. มีการ Double check 4. มีการแจ้งให้ผู้ป่วยทราบทุกครั้ง 5. ผู้ป่วยรับประทานยาต่อหน้าผู้ให้ยาจนหมด 6. ลงบันทึกในแบบบันทึกการให้ยา						
เชิงผลลัพธ์ 1. ผู้ป่วยสามารถกลืนยาได้ ไม่สำลัก 2. ผู้ป่วยเข้าใจอธิบายความรู้เรื่องยาได้ 3. ผู้ป่วยปลอดภัยจากภาวะแทรกซ้อน/ผลข้างเคียงที่เกิดจากยา 4. มีการลงบันทึกอย่างถูกต้อง						